

LŐRINCZ GYÖRGY
Esők természete

A nyári esőket nagyon-nagyon szerettem.

Ha valahol felkerekedett egy felhő, elsötétült a Láz-feje, Vargyas-lika vagy a Szarkakő, akkor már félni vagy reménykedni lehetett, hogy nemsokára jó, kiadós zápor kerekedik, behúzódhatunk valamelyik terebélyes fa alá, vagy ha a környéken „kicsi ház” vagy csűr-pajta is volt, hát oda.

Az öregek már annyira ismerték az esők járását, hogy csak amúgy, nyugodtan megszemléltek a keletkező fellegeket, s attól függően, hogy hol, melyik határrészen keletkeztek, azt is tudták, hogy merre vonulnak át.

Az öregemberek nemcsak az esők természetét, szokásait ismerték, hogy hol fordulnak meg például, ha elindulnak felénk, meddig jönnek el, de a felhőket is, „az csak báránfelhő”, „amaz szél felhő” – mondták, ha mi, gyermekek rákérdeztünk egy-egy felhőfoszlányra, és elég volt nekik, ha csak kinéztek reggel az ablakon, s már tudták azt is, milyen időre számíthatunk aznap.

– Pipál-e a Hargita, nagyapó? – kérdeztük mi, gyermekek reggelente, ha éppen ébren voltunk, s ha pipált, vagyis szürke ködök ültek a Hargita gerincén, akkor már nyugodtan fordulhattunk az ágyban befelre, mert nem kellett aznap korán kelni.

Szóval, irtó okosak voltak az öregemberek. De hát ez természetes is, az öregek azért voltak öregek, mert eltelt felettük az élet, s ezért egyetlen pillantással kiismerhették az időjárást.

Ha például az eső a Szarkakő felől érkezett – a Szarkakő messze, öt-nyolc kilométerre délnyugatra volt a falutól, Udvarhely felé –, akkor csak felvillantak a felhők Sopárkútnál, s két-három dörgés-villámlás után már végig is futott az égerfákkal, ritka, magányos, dúslombú fenyőkkel tarkított Cekend-tetőn, átlegegett a Homoród-völgye felett, és meg is érkezett az enyhén fújó szellő hátán hozzánk. Ugyanilyen hirtelen esni kezdett akkor is, ha az eső a Hargita oldalán, a Koporsódomb alatt meghúzódó Vargyas-völgyében keletkezett. Igaz, csak két kilométer választotta el falunkat a szomszéd falutól, s ahogy egy felhő megjelent a fenyők csücskén, már rá is telepedett a templom tornyára, ott lebegett-ringott, himbáb-

lózott a harangzúgásban, amelyet mindig „megkondítottak” ilyenkor, ha erős idő ígérkezett.

A Vargyas-völgye felől érkező eső azonban sosem ért el a falu nyugati részén elterülő határrészre. A Vargyas-lika felől érkező eső legfennebb csak az alsó „tíz”, vagyis alszeg házait „porozta el”, s ahogy jött, olyan hirtelen vissza is vonult, fel, a falutól keletre virrasztó, fenyvesektől fénylő Hargitára, a Koporsódomb felé.

A legveszélyesebb eső azonban az északnyugatról, a Láz-fejéből érkezett. Ennek a fészke valahol a Kalonda-tetőn, Korond fölött lehetett, ha nem éppen a Bucsin-tetőn, s olyan ézengés kíséretében érkezett, hogy még az ég is „laskázott”, csak éppen azt nem tudtam, mit jelent ez, mert az ézengés sokkal inkább hasonlított ahhoz, amikor a csűrben megengedtük a gerendával, szarufával megrakott szekér kötését, s hagytuk, hogy a gerendák maguktól hullani kezdjenek a cserefapadlóra, mint arra, amikor anyám a laskát vágta.

Ha északnyugatról érkezett az eső, akkor mielőtt még a felhők megjelentek volna, eldördülte magát az ég, felhő sem volt, csak villámlott és dörgött, aztán már nem is felhők jelentek meg, hanem teljesen elsötétült az ég, sötét szurokfeketévé vagy ólomszürkévé vált, miközben a felhők teljesen ráfeküdtek a földre, ott csúsztak-másztak, hömpölyögtek, hullámozgáltak, még a fák hegye sem látszott ki ilyenkor, nem voltak fodrozó, csipkés felhőfoszlányok, csak sötétség, mintha esteledne, s hosszú, nagyon hosszú dörgések kísérték az összevissza cikázó márvány- vagy kékes ragyogású villámokat. Az öregek azt is tudni vélték, hogy azért van ilyen ézengés-villámlás, mert arrafelé vas rajtózik a föld gyomrában, bugyraiban, s olyannak tűnt minden, mintha sziklát, hegyeket görgetett volna maga előtt az idő. Ez az eső azonban sosem ért el a faluig, leghamarabb leláncolt a Csordanyoma végén, Szél-Homoród kupoláján, úgy két kilométerre a falutól.

Furcsa eső volt tehát ez az északról jövő. Nemcsak tartós volt, de azt is lehetett tudni, hogy aznap mehetünk haza – ha a Szarkakő vagy Vargyas-völgye felől érkezett, akkor hirtelen átvonult a fejünk fölött, vagy egy kicsit lebegett, s ha el is „verte” a rendet, a szénát, tudtuk, nemsokára kisüt a Nap. Lefújja az ébredő szél az esőcseppeket, s még lehet szénát szárítani, ráadásul a felhők is magasan jártak, nagyon-nagyon magasan, átlátszóak voltak, s nem borult be soha teljesen az ég. Viszont ha a Láz-feje felől érkeztek,

akkor sohasem szakadoztak fel: ahogy esni kezdett, mehettünk is haza, laposan elfeküdtek a határ felett, s később is, órák múltán vagy másnap ott lustálkodtak lomhán, s amikor már kezdtek felszállni, még órák hosszat ködpamacskok lebegtek a határ felett. De nemcsak ennyiben különbözött ez az eső a többitől!

A Láz-feje vagy a Tizenhétfalusi felől érkező súlyos, apró szemű, hideg eső volt, s néhány csepp után már dideregtünk is a fák alatt. A Szarkakő felől érkező eső lágy, meleg peremeső volt, olyan, hogy zuhanyozni lehetett alatta. Akkor még persze nem tudtuk, hogy mit jelent zuhanyozni, de szinte „élvezet volt”, ahogy az öregek mondták, kigomboltuk, levetettük még az ingünket is, hullt, hullt a langy permet ránk, az enyhe szellő pedig a testünkön borzongkázott.

Persze, ezek az esők csak napközi, örömteli esők voltak. Mert ha az eső például az erdőben „kapott el”, fakészítés közben, annál félelmetesebb, szomorúbb dolgot el sem tudunk képzelni magunknak. Annál rosszabbat még az ellenségünknek sem kívánhatnánk, ahogy mondták mifelénk. Főleg, ha Gödrösben voltunk, Homoród fölött, a csereerdőben. Itt még a felnőttek is féltek. Be is vallották, de ha nem mondták volna, akkor is tudtuk. Bárhol voltunk, rohantunk egy-egy eltévedt fenyőfát keresni, magányos fenyőt, mert ritkán élt meg a csereerdőben a fenyőfa. Ha nem találunk, akkor kiálltunk inkább a tisztásra, csak úgy, a „szabad ég alá”, de a cserefa alá soha. „Inkább ázzunk meg, minthogy megüssön a villám”. Mert a cserefa alatt bármikor megüthetett a villám. Az öregek szerint a legtöbb embert a cserefa alatt „ütötte meg a villám”, több emberöltőre visszamenő történeteket tartottak számon, kit, melyik fa alatt csapott meg, még a fákat is a halottakról nevezték el. „Ezerszer a fenyőerdőben kapjon el az eső, mint egyszer a cserében” – mondták a felnőttek. Pedig a fenyőerdőben sem volt „leányálom” a vihar, zúgott, csattogott az erdő, nyögtek, sóhajtoztak, kétrét hajlottak a fák, de messze fenn, s nem rögtön a fejünk felett

dörgött, villámlott. Fokozta az erdei esők szomorúságát az is, hogy sehol nem volt az ember olyan magányos, mint az erdőben. És szomorú volt az erdő is. Sírt, könnyezett még órák múlva is, a madárszó is elhalt, mintha teljesen kiürült volna az erdő, nem neszezték sejtelmesen az ágak, csak lomhán elterült a csend, még a csermelyek, patakok is hangot váltottak, viszont a súlyos és lapos csöndben, főleg, ha köd is párállott, másfajta neszek kaptak életre. Ráadásul, ha ilyenkor történetesen még nem voltunk megrakodva, először meg kellett kopogtatni a fát, hogy lehulljanak az esőcseppek, s csak azután fogtunk neki a készítésnek. Szóval, jó volt ismerni az esők természetét. Más volt a tavaszi eső, más a nyári, és teljesen más az őszi.

A többi eső természetét nem is tanulmányoztuk. Csak elkönyveltük az olyan szólásokat, mint „reggeli eső nem tart estig”, „hosszantartó eső lesz, mert hólyagoznak az esőcseppek”. Számunkra a legfontosabb esők a nappaliak voltak, a kapálás vagy szénacsinalás idején keletkezők, amikor abahagyhattuk mi, gyermekek a munkát – külön varázsuk volt számunkra ezeknek az esőknek. Ilyenkor meglapulhattunk a felnőttek között, a fák alatt, csűrökben, pajtákban, s „fülelhettünk”. Mert kezdődött a falu társadalmában egyébként nyaranta ritka társas élet. Amikor a felnőttek kicserélték a hírei-

ket. S nemcsak azt beszéltek meg, hogy kit csalt meg a férje s kivel, ki az asszonyok között a „jófajta”, itt kaptuk az első történelemórákat is. Talán külön tanulmányt lehetne írni erről – „Az esők szerepe a kisebbségi történelemoktatásban”, vagy „Az esők szerepe a falu társadalmi életében”. Viszont alighogy két-három szóban nyugtázták a fontosabb történeteket, a férfiak már ott is tartottak Piavenál, Galíciában vagy Szibériában. Csak úgy röpködtek a nemzetek nevei. És ilyenkor mi, gyermekek nemcsak az esők természetét tanultuk meg, hanem azt is, hogy a háború alatt világot járni mennek a férfiak...



Nagysándor József honvéd tábornok,
az I. hadtest parancsnoka